

prof. dr. sc. Hrvoje Petrić
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb, Hrvatska
hpetric@ffzg.hr

Primljeno/Received: 2. IX. 2021.
Prihvaćeno/Accepted: 4. XII. 2021.
Rad ima dvije pozitivne recenzije
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
DOI: <https://doi.org/10.47325/zj.5.2>

UDK 314(497.5Daruvar)(091)

PRILOG POZNAVANJU UKUPNOG BROJA PRAVOSLAVNOG STANOVNIŠTVA U DARUVARSKOM KRAJU OD 1809. DO 1839. GODINE

Sažetak: U članku su predstavljeni izabrani podaci o ukupnom broju stanovništva pravoslavnih parohija u daruvarskom kraju: Veliki Bastaji, Bijela, Brestovac, Daruvar, Doljani, Uljanik, Cjepidlake, Trojeglava, Klisa i Grahovljani početkom 19. stoljeća s težištem na periodu od 1809. do 1839. godine. Temeljni izvor za članak su protostatistički popisi stanovništva koji su dostupni za naselja spomenutih parohija.

Ključne riječi: pravoslavne parohije, Daruvar, početak 19. stoljeća, povijest stanovništva

Parohije Veliki Bastaji (ranije Bastasi), Bijela, Brestovac, Daruvar, Doljani, Cjepidlake i Grahovljani naseljene su pravoslavnim stanovništvom u vrijeme osmanske vlasti,⁸⁶ kada je formirana tzv. Mala Vlaška.⁸⁷ Na drugoj strani prostori oko Uljanika i Brestovca pravoslavno stanovništvo tek nakon prestanka uprave Osmanskog Carstva. U članku se na osnovi četiri protostatistička popisa stanovništva (1809., 1825., 1828./1830. i 1839.) pokušava ustanoviti

⁸⁶ Dušan, KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, Eparhijski upravni odbor, Zagreb, 2004, str. 289-305.

⁸⁷ U knjizi Vojin, S. DABIĆ, *Mala Vlaška (Parva Walachia). Prilog istoriji srpskog naroda u Slavoniji od XVI do XVIII veka*, Matica srpska, Novi Sad 2020. i tamo navedena literatura.

ukupan broj pravoslavnih stanovnika u parohijama daruvarskog kraja u prvim desetljećima 19. stoljeća.

U prvoj polovici 19. stoljeća u Velikim Bastajima su parosi bili Georgije Dobraš do 1810., Teodor Subotić do 1826., Jovan Petrović do 1845., Mojsej Kovačić do 1850. godine. Crkva u Velikim Bastajima je posvećena sv. velikomučeniku Georgiju. Templo je slikao 1805. Mojsej Subotić. Filijalna crkva u Koreničanima je posvećena sv. ocu Nikolaju.⁸⁸ Nije poznato kada je u Bastajima bila podignuta prva crkva. Novija drvena crkva podignuta je 1744. na mjestu nekadašnje crkve, a 1762. je izgrađena zidana crkva.⁸⁹

TABLICA 1.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI VELIKI BASTAJI OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Veliki Bastaji (Bastasi)	-	337	399	453
Mali Bastaji (Bastasi)	-	162	169	143
Vrijeska (Donja i Gornja)	-	233	241	286
Dobra Kuća	-	58	79	58
Koreničani	-	301	592	430
Ukupno	1139	1091	1480	1370

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

Kaluđeri manastira Pakre obavljali su parohijske dužnosti na prostoru parohije Bijela, o čemu im je, na osnovi zatečenog stanja, izdao potvrdu parkrački episkop Arsenije Radivojević 22. studenoga 1749.⁹⁰ Ta je parohija u predjelu Glamočani, na prostoru sela Borki imalo drvenu crkvu sv. arhanđela Mihaila i Gavrila koju je posvetio episkop Sofronije Jovanović 3. studenoga 1747. Kako se ta crkva nalazila daleko od Bijele, prenio je iguman manastira Pakra 1759. sjedište parohije u Bijelu „na manastirsko zemljište”.⁹¹ Drvena crkva služila je sve do gradnje nove crkve 1885. godine.⁹²

⁸⁸ *Mitropolija karlovačka po podacima od 1905. god*, Saborski odbor, Sremski Karlovci, 1910, str. 860-861.

⁸⁹ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 289.

⁹⁰ Dušan KAŠIĆ, *Srpski manastiri u Hrvatskoj i Slavoniji*, Muzej Srpske pravoslavne crkve, Beograd 1996, str. 204.

⁹¹ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 296.

⁹² *Mitropolija karlovačka po podacima od 1905. god*, n. dj., str. 862.

TABLICA 2.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI BIJELA OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Bijela	-	154	145	168
Borci	-	528	551	504
Zailje	-	84	109	105
Markovac	-	254	261	269
Pakrani	-	318	322	311
Ukupno	947	1338	1388	1357

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

Parohijska kamena crkva u Brestovcu izgrađena je 1746., a posvetio ju je episkop Sofronije Jovanović. U Šematizmu pakračke eparhije stoji da je građena 1764.,⁹³ a u Šematizmu Karlovačke mitropolije greškom piše da je izgrađena 1864., u vrijeme vladavine Marije Terezije (1740. – 1780.) i episkopa Arsenija Radivojevića (1759. – 1781.), a posvećena sv. Petru i Pavlu. Filijalna crkva Pokrovu presvete Bogorodice u Imsovom Selu podignuta je 1765.⁹⁴

TABLICA 3.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI BRESTOVAC OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Brestovac	-	293	296	446
Končanica	-	262	274	-
Imsovac (Novo Selo)	-	332	337	317
Ukupno	1106	887	907	763

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

⁹³ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 294.

⁹⁴ *Mitropolija karlovačka po podacima od 1905. god*, n. dj., str. 864.

Dozvola za gradnju parohijske crkve sv. 318 bogonosnih otaca u Daruvaru dobivena je 1753., a kamenu crkvu gradilo se „na starom mjestu”.⁹⁵ Izgleda da je dovršetak gradnje crkve bio 1756. godine. Paroh je do 1776. bio Teodor Nikolić, od 1776. do 1798. Vasilije Nikolić, Andrija Babić od 1798. do 1815., Mihail Nikolić 1818. – 1828., Josip Dobraš 1828. – 1855.⁹⁶

TABLICA 4.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI DARUVAR OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Daruvar (trgovište)	-	103	246	137
Batinjani	-	460	466	480
Vrbovac	-	175	181	170
Daruvar Donji	-	342	351	284
Daruvar Gornji	-	307	-	380
Ukupno	1444	1389	1244	1451

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

Parohijska crkva sv. Ilije u Gornjem Podborju, današnjim Doljanima, izgrađena je na temeljima starije crkve 1742., posvećena 1744. od strane episkopa Sofronija Jovanovića. Podatak iz 1779. spominje da vrijeme izgradnje i posvećenja ove crkve ni paroh Dimitrije Mihailović „niti ljudi nisu znali kazati”. Izgleda da je ta crkva bila drvena koju je zamijenila zidana crkva 1805. godine.⁹⁷

⁹⁵ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 301.

⁹⁶ *Mitropolija karlovačka po podacima od 1905. god*, n. dj., str. 868-869.

⁹⁷ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 303.

TABLICA 5.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI DOLJANI OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Doljani	-	223	284	230
Golubinjak	-	197	169	145
Kip	-	101	107	135
Miljanovac	-	180	187	270
Šibovac	-	-	87	65
Ukupno	505	701	834	845

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

U Gornjim Cjepidlakama je vjerojatno još od osmanskih vremena postojala drvena crkva sv. Petra i Pavla koja je dotrajala pa je na istoj lokaciji 1748. izgrađena nova drvena crkva koju je posvetio pakrački episkop Sofronije Jovanović.⁹⁸

TABLICA 6.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI CJEPIDLAKE OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Katinci	-	124	-	123
Potočani	-	210	179	175
Puklica	-	230	240	257
Removac	-	73	77	109
Cjepidlake	-	289	398	314
Ukupno	898	926	894	978

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

Stanovnici parohije Uljanik su stariju skromnu drvenu crkvu zamijenili novom drvenom crkvom sv. Jovana Krstitelja 1739., a posvetio ju je episkop Sofronije Jovanović 1744. Izgleda da

⁹⁸ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 292.

je drvena crkva napravljena iznova 1754. i posvećena 1769. godine.⁹⁹ U kasnijem šematizmu piše da je crkva u Uljaniku bila posvećena Rođenju sv. Jovana Preteče.¹⁰⁰

TABLICA 7.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHII ULJANIK OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Uljanik	-	808	814	775
Kreštelovac	-	306	316	331
Ukupno	1191	1114	1130	1106

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

Crkva sv. Lazara u Trojeglavama izgrađena je 1747. godine.¹⁰¹ Trojeglave su kasnije uključene u sastav parohije Uljanik.¹⁰²

TABLICA 8.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHII TROJGLAVA OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Trojglava	-	318	352	166
Goveđe Polje	-	255	262	137
Sređani (Donji)	-	304	211	105
Ukupno	795	877	825	408

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

U parohiji Klisa je postojala crkva Sv. Trojice,¹⁰³ koja je podignuta prije 1825. godine, a parohiju su činila sela Klisa, Kornaš, Gvozdanska, Pivnice, Stara i Nova Krivaja.¹⁰⁴

⁹⁹ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 295.

¹⁰⁰ *Mitropoljsko karlovačka po podacima od 1905. god.*, n. dj., str. 884.

¹⁰¹ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 295.

¹⁰² *Mitropoljsko karlovačka po podacima od 1905. god.*, n. dj., str. 884.

¹⁰³ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 313.

¹⁰⁴ Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 9.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI KLISA OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Klisa	97	85	364	-
Gvozdanska	75	72	211	-
Kornaš	49	51	186	-
Krivaja Nova	59	63	391	-
Krivaja Stara	94	88		-
Pivnice	50	58	93	-
Ukupno	424	417	1245	1055

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

Parohija Grahovljani imala je staru drvenu crkvu, koju je 1745. zamijenila nova također drvena crkva sv. Petra i Pavla koju je posvetio pakrački episkop Sofonije Jovanović 3. siječnja 1746. Ubrzo je 1757. izgrađena kamena crkva, posvećena 1762. godine.¹⁰⁵ Filijalna crkva Sv. Uspenija Bogorodice nalazila se u Siraču.¹⁰⁶

TABLICA 10.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U PAROHJI GRAHOVLJANI OD 1809. DO 1839. GODINE

NASELJE/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Grahovljani	-	507	596	331
Sirač	-	197	207	97
Dereza	-	356	361	197
Ukupno	1196	1059	1164	625

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

¹⁰⁵ KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, n. dj., str. 306.

¹⁰⁶ *Mitropolija karlovačka po podacima od 1905. god*, n. dj., str. 867.

TABLICA 11.– BROJ PRAVOSLAVNIH STANOVNIKA U DARUVARSKOM KRAJU OD 1809. DO 1839. GODINE

PAROHIIJA/GODINA	1809.	1825.	1828./1830.	1839.
Bastaji	1139	1091	1480	1370
Bijela	947	1338	1388	1357
Brestovac	1106	887	907	763
Daruvar	1444	1389	1244	1451
Doljani	505	701	834	845
Cjepidlake	898	926	894	978
Uljanik	1191	1114	1130	1106
Trojeglava	795	877	825	408
Grahovljani	1196	1059	1164	625
Klisa	424	417	1245	1055
Ukupno	9645	9799	11111	9958

Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Petar KORUNIĆ, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press: Zagreb 2019.

TABLICA 12.– PAROHIIJA TROJEGLAVA 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Trojeglava	Sv. Lazar	Demetrije Kovačić	31	71	157	161	318
Goveđe Polje			31	53	133	122	255
Golubinjak			24	40	104	200	304
Ukupno			86	164	394	483	844

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 13.– PAROH IJA ULJANIK 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROH IJE	KAPELAN	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Uljanik	Sv. Jovan Krstitelj	Đorđe Marković, paroh	Antonije Marković, kapelan	77	182	405	403	808
Kreštelovac				30	63	171	135	306
Ukupno				107	245	576	538	1114

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 14.– PAROH IJA BRESTOVAC 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROH IJE	ĐAKON	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Brestovac	Sv. Apostola Petra i Pavla	Sava Kovačić, paroh	Pavle Kovačić, đakon	35	62	162	131	293
Končanica				25	53	127	135	262
Novo Selo	Kapela			39	76	172	160	332
Ukupno				99	191	561	426	887

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 15.– PAROHIIJA BASTAJI 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Veliki Bastaji	Sv. velikomučenika Georgija	Teodor Subotić, paroh	30	70	177	160	337
Mali Bastaji			13	37	82	80	162
Vrijeska	Kapela		20	48	129	104	233
Koreničani	Kapela		48	125	173	128	301
Dobra Kuća			6	18	30	28	58
Ukupno			177	298	591	500	1091

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 16.– PAROHIIJA CJEPIDLAKE 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Cjepidlake	Sv. apostola Petra i Pavla	Ćiril Koralia, paroh	30	65	149	140	289
Removac			9	21	43	30	73
Puklica			16	53	130	100	230
Katinac			12	28	69	55	124
Potočani			15	48	103	107	210
Ukupno			82	215	494	432	926

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 17.– PAROHIIJA DARUVAR 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	ĐAKON	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Daruvar (trgovište)	svetih 318 otaca prvog vaseljenskog sabora	Mihajlo Nikolić, administrator	Jovan Petrović, đakon	18	20	45	60	103
Donji Daruvar				22	78	179	163	342
Gornji Daruvar				30	70	156	151	307
Batinjani				40	105	230	230	460
Vrbovac				15	42	91	84	175
Ukupno				125	315	701	688	1389

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 18.– PAROHIIJA DOLJANI 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Doljani	sv. proroka Ilije	Jakov Nikolić, paroh	23	59	120	103	223
Miljanovac			17	50	93	87	180
Kip			17	27	59	42	101
Golubinjak			32	49	100	97	197
Ukupno			83	185	372	329	701

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 19.– PAROHIIJA BIJELA 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Bijela	sv. arhangela Gavrila	Makarije Prodanović (administrator)	18	32	95	59	154
Pakrani			30	71	173	145	318
Markovac			21	54	179	135	254
Borci			40	112	311	217	528
Zailje			9	25	45	39	84
Ukupno			178	294	743	595	1338

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 20.– PAROHIIJA KLISA 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROHIIJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Klisa	Sv. Trojica	Antonije Kovačević, paroh	19	50	42	43	85
Kornaš			10	18	32	19	51
Gvozdanska			19	38	35	37	72
Pivnica			12	26	23	35	58
Stara Krivaja			20	40	43	45	88
Nova Krivaja			12	26	28	35	63
Ukupno			92	198	203	214	417

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropoljsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 21.– PAROH IJA GRAHOVLJANI 1825.

NASELJE	CRKVA	UPRAVITELJ PAROH IJE	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	BROJ DUŠA – MUŠKARCI	BROJ DUŠA – ŽENE	UKUPNO
Grahovljani	svetih apostola Petra i Pavla	Marko Desančić, paroh	48	131	260	246	506
Sirač	Kapela		18	43	95	102	197
Dereza			29	62	200	156	356
Ukupno			95	236	555	504	1059

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

TABLICA 22.– BROJ DOMOVA PRAVOSLAVNIH, PAROVA, MUŠKARACA I ŽENA U DARUVARSKOM KRAJU 1825. GODINE

PAROH IJA	DOMOVI	VJENČANI PAROVI	MUŠKARCI	ŽENE	UKUPNO
Bastaji	177	298	591	500	1091
Bijela	178	294	743	595	1338
Brestovac	99	191	461	426	887
Daruvar	125	315	701	688	1389
Doljani	83	185	372	329	701
Cjepidlake	82	215	494	432	926
Uljanik	107	245	576	538	1114
Trojeglava	86	164	394	483	877
Klisa	92	198	203	214	417
Grahovljani	95	236	555	504	1059
Ukupno	1124	2341	5090	4709	9799

Izvor: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

Iako protostatistički popisi ukupnog broja stanovnika nisu do kraja precizni, uz odgovarajuće ograde, moguće je zaključiti kako je u daruvarskom kraju između 1809. i 1828./30. došlo do porasta broja pravoslavnog stanovništva. Do 1839. godine je broj pravoslavnih smanjen. Na primjeru protostatističkog popisa pravoslavnog stanovništva iz 1825. vidljivo je kako je

tada popisani veći broj muškaraca od žena, na jedan dom dolazi 8,72 stanovnika. Na jedan par dolazi 4,19 osoba. Ako podijelim broj parova, dobijemo približni broj obitelji te možemo zaključiti kako se broj domova podudara s brojem popisanih obitelji. To treba uzeti u obzir jer postoje razlike između pojedinih parohija pa tako u trgovištu Daruvar na jedan dom dolazi 11,1 osoba, a na jednu obitelj 8,8 osoba. Godine 1825. najnapučenije su bile parohije Daruvar, Bijela i Uljanik, a najslabije naseljene Klisa i Doljani. U kasnijim popisima parohija Daruvar ostaje najnapučenija, a uz nju su parohije Bastaji i Bijela. S najmanjim brojem stanovnika su tada popisane parohije Trojeglava i Grahovljani. Dobiveni rezultati se trebaju u potpunosti prihvatiti jer se radi o protostatističkim popisima.

NEOBJAVLJENI IZVOR:

Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Izvori: Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima, Mitropolijsko patrijaršijski arhiv, Popis 1825.

OBJAVLJENI IZVORI:

Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve, Beograd 1996-

KORUNIĆ, Petar, *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina 1828/1830. godine*. FF Press, Zagreb 2019.

Mitropolija karlovačka po podacima od 1905. god, Saborski odbor: Sremski Karlovci, 1910.

LITERATURA:

DABIĆ, Vojin S., *Mala Vlaška (Parva Walachia). Prilog istoriji srpskog naroda u Slavoniji od XVI do XVIII veka*, Matica srpska, Novi Sad 2020.

KAŠIĆ, Dušan, *Srpska naselja i crkve u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, Eparhijski upravni odbor, Zagreb 2004.

KAŠIĆ, Dušan, *Srpski manastiri u Hrvatskoj i Slavoniji*, Muzej Srpske pravoslavne crkve, Beograd 1996.

SUMMARY

Contribution to the knowledge of the total number of the Orthodox population in the Daruvar region from 1809 to 1839

Abstract: The article presents selected data on the population of Orthodox parishes in the Daruvar region: Veliki Bastaji, Bijela, Brestovac, Daruvar, Doljani, Uljanik, Cjepidlake, Trojeglava, Klisa and Grahovljani at the beginning of the 19 th century, with a focus on the period from 1809 to 1839. The basic source for the article is the protostatistical population censuses that are available for the settlements of the mentioned parishes. Although protostatistical lists of the total number of inhabitants are not completely precise, it is possible to conclude that in the Daruvar area between 1809 and 1828/30 there was an increase in the number of the Orthodox population. By 1839, the number of the Orthodox population was reduced. On the example of the protostatistical census of the Orthodox population from 1825, it can be seen that there were more men than women, 8.72 inhabitants per household, and 4.19 persons per couple. The number of homes corresponds to the number of enumerated families. In 1825, the most populated parishes were Daruvar, Bijela and Uljanik, and the least populated were Klisa and Doljani. In later lists, the parish of Daruvar remains the most populated, followed by the parishes of Bastaji and Bijela. The parishes of Trojeglava and Grahovljani were then listed with the smallest number of inhabitants.

Keywords: Orthodox parishes, Daruvar, beginning of the 19 th century, population history